

CRNA GORA
S K U P Š T I N A

Odbor za ljudska prava i slobode

Broj: 00-63-8/21-49/

Podgorica, 2. avgust 2021. godine

Povodom razmatranja III GRETA Izvještaja o implementaciji Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori i Akcionog plana za sprovođenje Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za period 2019-2024, za 2021. godinu i Izvještaja o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za period 2019-2024. za 2020. godinu, Odbor za ljudska prava i slobode sa 13. sjednice, održane 22. jula 2021. godine, podnosi

IZVJEŠTAJ
O RAZMATRANJU III GRETA IZVJEŠTAJA O IMPLEMENTACIJI
KONVENCIJE SAVJETA EVROPE ZA BORBU PROTIV TRGOVINE LJUDIMA U
CRNOJ GORI I AKCIONOG PLANA ZA SPROVOĐENJE STRATEGIJE ZA BORBU
PROTIV TRGOVINE LJUDIMA ZA PERIOD 2019-2024, ZA 2021. GODINU I
IZVJEŠTAJA O REALIZACIJI AKCIONOG PLANA ZA SPROVOĐENJE
STRATEGIJE ZA BORBU PROTIV TRGOVINE LJUDIMA ZA PERIOD 2019-2024.
ZA 2020. GODINU

Odbor za ljudska prava i slobode je, u okviru kontrolne i nadzorne uloge Parlamenta, u skladu sa članom 68 Poslovnika Skupštine Crne Gore, na 13. sjednici, održanoj 22. jula 2021. godine razmotrio III GRETA Izvještaj o implementaciji Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori i Akcioni plan za sprovođenje Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za period 2019-2024, za 2021. godinu i Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za period 2019-2024. za 2020. godinu.

Polazeći od navoda u **Izvještaju Evropske komisije o Crnoj Gori za 2020. godinu**: „Crna Gora je postigla određeni napredak u oblasti **borbe protiv trgovine ljudima**. Početni bilans rezultata konsolidovan je 2019. godine, odražavajući usmjereniji i bolje koordiniran pristup otkrivanju krivičnih djela trgovine ljudima. Crna Gora je u 2019. godini imala 11 predmeta trgovine ljudima, u različitim fazama postupka, uključujući tri slučaja trgovine unutar organizovane kriminalne grupe. U dva predmeta žrtve su bile žene. U novembru 2019. godine izrečena je jedna pravosnažna osuđujuća presuda kojom su određene neviđeno stroge zatvorske kazne. Dva predmeta bila su u toku pred sudom. U januaru 2020. godine, crnogorska policija otkrila je mrežu trgovine ljudima sa Tajvana, što je dovelo do hapšenja 93 osobe, u najvećem predmetu trgovine ljudima na Zapadnom Balkanu ikada. Početkom 2020. godine, pokrenute su četiri nove istrage trgovine ljudima u kojima je učestvovalo 6 osoba.

Ojačani su institucionalni kapaciteti za borbu protiv trgovine ljudima pod vođstvom multidisciplinarnog tijela koje nadgleda sprovođenje Strategije za borbu protiv trgovine ljudima. Više tužilaštvo u Podgorici nastavlja nadzor nad predmetima nižih instanci koji mogu predstavljati elemente trgovine ljudima. Ministarstvo unutrašnjih poslova osnovalo je odjeljenje zaduženo za identifikaciju i upućivanje žrtava i usvojilo standardne operativne procedure. Tokom prvih šest mjeseci 2020. godine, status žrtve dobila su 44 lica, od kojih je 43 smješteno u specijalizovana skloništa. U lokalnim policijskim jedinicama imenovano je i obučeno 16 kontakt tačaka za identifikaciju žrtava. Pokrenuta je kampanja za podizanje svijesti javnosti, uključujući TV prilog o rizicima trgovine ljudima. Dvanaest nevladinih

organizacija koristi državne grantove za preventivne i zaštitne aktivnosti, a jedna NVO vodi SOS telefon 24 sata dnevno, 7 dana u nedjelji. Moraju se nastaviti naponi na konsolidaciji početnog bilansa rezultata u oblasti trgovine ljudima, proaktivnom identifikovanju žrtava trgovine ljudima, pružanju pomoći žrtvama, povećavanju broja krivičnog gonjenja i osuđujućih presuda i daljem podizanju svijesti, obuci i koordinaciji aktivnosti. " (strana 45 Radne verzije prevoda Izvještaja Evropske komisije o Crnoj Gori za 2020. godinu koju je pripremila Kancelarija za evropske integracije),

i prethodnih višegodišnjih kontinuiranih aktivnosti Odbora za ljudska prava i slobode posvećenih borbi protiv trgovine ljudima, među kojima se izdvajaju:

- sastanci predstavnika Odbora za ljudska prava i slobode sa članovima GRETA delegacije (novembar 2011, oktobar 2015. i mart 2020. godine),

- učešće predstavnika Odbora na Međunarodnoj radionici „Saradnja evropskih parlamentaraca u borbi protiv trgovine ljudima u zemljama Zapadnog Balkana”, održanoj u Beogradu (17. i 18. maj 2017),

- sastanak predsjednika Odbora sa specijalnom izvjestiteljkom UN za borbu protiv trgovine ljudima, posebno ženama i djecom Marijom Gracijom Đamarinaro (6. novembar 2019),

- razmatranje Posebnog izvještaja o dječijem prosjačenju u Crnoj Gori (novembar 2011), Izvještaja o seksualnom iskorišćavanju djece u Crnoj Gori (februar 2013) i Izvještaja o rezultatima istraživanja o zaštiti djece od eksploatacije, koje je Zaštitnik dostavio Odboru za ljudska prava i slobode (novembar 2013),

- organizovanje Drugog regionalnog sastanka parlamentarnih radnih tijela nadležnih za ljudska prava i prava djeteta sa ombudsmanima za djecu zemalja regiona, čime je Crna Gora dala svoj doprinos Kampanji Savjeta Evrope “Jedno od petoro”- kampanji protiv seksualnog iskorišćavanje djece (21. i 22. januar 2014. u Danilovgradu),

- razmatranje Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za period 2019-2024. godine i Akcionog plana za implementaciju Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za 2019. godinu (46. sjednica Odbora, 3. decembar 2019) i

- povodom obilježavanja Međunarodnog dana Roma održavanje Javne tribine (8. april 2019.) i Tematske sjednice Odbora (7. april 2021) sa koje je Kolegijumu Predsjednika Skupštine Crne Gore, resornim ministarstvima, međunarodnim organizacijama sa sjedištem u Crnoj Gori i nevladinim organizacijama poslat Izvještaj sa Zaključkom (u 14 tačaka).

Jedna od tačaka Zaključka donesenog na Petoj (Tematskoj) sjednici Odbora, održanoj 7. aprila 2021. godine odnosi se na dogovor o održavanju Regionalne konferencije zemalja Zapadnog Balkana u saradnji sa Vestminsterskom fondacijom za demokratiju po pitanju prevencije i sprečavanja dječjih ugovorenih brakova, planirane u drugoj polovini septembra 2021. godine.

Ovo polazeći od činjenice da je Tim za formalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima u 2020. godini za pet osoba odredio status žrtve trgovine ljudima u oblasti dječjeg i ugovorenog braka, kao oblika trgovine ljudima.

Takođe, Operativni tim za borbu protiv porodičnog nasilja i nasilja nad ženama u prethodne dvije godine radio je na dva slučaja dječjih ugovorenih brakova koje je riješio u saradnji sa institucijama u Crnoj Gori i Interpolom u jednoj od susjednih zemalja.

Namjera Odbora je da planiranom Konferencijom doprinese tako poželjnoj regionalnoj saradnji i u okviru Deklaracije partnera Zapadnog Balkana o integraciji Roma u sklopu proširenja Evropske unije- Poznanjske deklaracije koju su 5. jula 2019. godine potpisali premijeri država Zapadnog Balkana.

Prevažodni cilj Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore je da ovakvom aktivnošću doprinese rešavanju zajedničkog problema zemalja Zapadnog Balkana.

Inicijativa Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, prihvaćena od Vestminsterske fondacije za demokratiju zaista bi mogla pokrenuti neophodne promjene u regionu.

Razmatranjem navedenih dokumenata na 13. sjednici Odbora prikupljene su najnovije informacije i podaci od predstavnika nadležnih institucija, organa i organizacija o realizovanim aktivnostima u ovoj oblasti u funkciji predstojeće posjete specijalne izvjestiteljke UN za borbu protiv trgovine i seksualne eksploatacije djece, uključujući dječju prostituciju, dječju pornografiju i povezane zloupotrebe djece Mame Fatima Singhatih Crnoj Gori, planirane od 8. do 16. septembra 2021. godine, sa kojom će sastanak održati i predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode Jovan Jole Vučurović.

Uvodno obrazloženje o III GRETA Izvještaju o implementaciji Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori i Akcionom planu za sprovođenje Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za period 2019-2024. za 2021. godinu i Izvještaju o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za period 2019-2024. za 2020. godinu dala je načelnica Odjeljenja za borbu protiv trgovine ljudima u Ministarstvu unutrašnjih poslova Tijana Šuković koja je saopštila sledeće informacije:

- Crna Gora je veoma rano identifikovala pojavu trgovine ljudima i u tu svrhu ratifikovala ključna međunarodna dokumenta u ovoj oblasti, među kojima je i Konvencija Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima, koju je Crna Gora ratifikovala 2008. godine. Ova Konvencija u osnovi ima za cilj sprečavanje i suzbijanje trgovine ljudima, osmišljavanje sveobuhvatnog okvira za pružanje zaštite i pomoći žrtvama i svjedocima, uz garantovanje ravnopravnosti polova, kao i obezbjeđivanje efikasne istrage i krivičnog gonjenja i unapređenje međunarodne saradnje u suzbijanju trgovine ljudima;

- Ekspertsko tijelo Savjeta Evrope GRETA je uspostavljeno kao mehanizam za praćenje implementacije Konvencije i čini ga 15 nezavisnih i nepristrasnih eksperata izabranih na osnovu njihovog profesionalnog iskustva u oblastima obuhvaćenim Konvencijom. GRETA je odlučila da se treći krug evaluacije Konvencije bazira na pristupu pravdi žrtava trgovine ljudima i efikasnim pravnim lijekovima u čijem fokusu su žrtve i ljudska prava. Treći krug evaluacije Konvencije počeo je 2019. godine slanjem Upitnika, a u martu 2020. Delegacija GRETA-e je boravila u terenskoj posjeti Crnoj Gori, a nakon toga je uslijedilo pisanje Izvještaja koji je ažuriran dostavljanjem novih informacija od strane državnih organa. Izvještaj GRETA-e je usvojen od strane Sekretarijata Konvencije 2. juna 2021. godine i isti na objektivan način daje prikaz svega što je realizovano nakon drugog evaluacionog kruga;

- U Izvještaju je **konstatovan napredak** koji se odnosi na **formiranje Operativnog tima za borbu protiv trgovine ljudima** krajem 2018. godine, kojim rukovodi državna tužiteljka iz Višeg državnog tužilaštva, a članovi su predstavnici Ministarstva unutrašnjih poslova, Uprave policije i Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava. Ovo tijelo je osnovano sa ciljem postizanja boljeg bilansa ostvarenih rezultata u istraživanju i procesuiranju slučajeva trgovine ljudima, a o njegovim rezultatima najbolje svjedoči broj presuda donešenih za krivično djelo trgovine ljudima, među kojima su značajne dvije presude o kojima je bilo riječi u GRETA Izvještaju, jer su to presude sa do sada najvišim izrečenim kaznama. U jednom slučaju trgovine ljudima koji se ticao seksualne eksploatacije izrečena je kazna zatvora jednom licu od 17 godina zatvora, a drugom licu 15 godina. U ovom slučaju žrtva trgovine ljudima bilo je maloljetno lice ženskog pola. GRETA je ocijenila da je visina izrečenih kazni srazmjerna težini krivičnog djela.

U drugoj presudi koja je donešena prošle godine jednom licu je izrečena kazna zatvora u trajanju od osam godina za primoravanje na prosjačenje četvero maloljetne djece. Od prethodnog kruga evaluacije postignut je bolji i senzibilisaniji pristup u razmatranju slučajeva trgovine ljudima, što je rezultiralo ovakvim izrečenim presudama;

- **GRETA je pohvalila donošenje Standardnih operativnih procedura za identifikaciju žrtava trgovine ljudima** koje je Ministarstvo unutrašnjih poslova izradilo sa predstavnicima drugih državnih organa, uz podršku Međunarodne organizacije za migracije, a **koje su u formi Nacionalnog plana za formalnu identifikaciju usvojene prošle godine i predstavljaju osnov rada Tima za formalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima**, formiranog pri Ministarstvu unutrašnjih poslova. Rezultati rada ovog Tima su mjerljivi i značajni, jer je Tim prošle godine sproveo postupak u odnosu na 59 lica, od čega je za 52 lica (31 lice muškog pola i 21 ženskog pola) dodijeljen status žrtve trgovine ljudima. **Državni organi su prepoznali skoro sve oblike trgovine ljudima- u svrhu radne eksploatacije, seksualne eksploatacije, prisilnog prosjačenja i nedozvoljenog braka;**

- **GRETA je pozitivnim ocijenila** izmjene i dopune Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći čime su žrtve trgovine ljudima prepoznate kao privilegovani korisnici besplatne pravne pomoći, bez procjene njihovog finansijskog stanja;

- **GRETA je pozdravila** usvajanje Smjernica o nekažnjavanju žrtava trgovine ljudima, jer u našem zakonodavstvu ne postoji eksplicitna odredba o nekažnjavanju žrtava;

- **Pohvaljeno je** učešće crnogorskih vlasti u međunarodnoj saradnji uključujući djelovanje u skladu sa sporazumima o saradnji sa EUROJUST-om i susjednim državama.

Pored identifikovanog napretka, **GRETA je prepoznale određene oblasti u kojima je potrebno dodatno raditi i dala 26 zaključaka i preporuka za djelovanje.**

- U oblasti naknade štete za žrtve trgovine ljudima, ponovljena je preporuka iz drugog kruga evaluacije, jer je Crna Gora donijela Zakon o naknadi štete žrtvama krivičnih djela nasilja čija primjena će početi tek kada Crna Gora pristupi Evropskoj uniji. U devet slučajeva je iskazan zahtjev za naknadu štete u krivičnom postupku, ali nijedna žrtva nije ostvarila ovo pravo, pa GRETA apeluje na crnogorske vlasti da više promovišu pravo na naknadu štete u obliku u kojem je ono sada dostupno već u ranim fazama od momenta identifikacije i otpočinjanja krivičnog postupka;

- GRETA apeluje da se obezbijedi pravna podrška i besplatna pravna pomoć u smislu da se žrtvama naročito obezbijedi i dodijeli advokat čim postoji opravdani osnov da je neko lice žrtva trgovine ljudima, prije nego što dotična lica odluče da li žele ili ne žele sarađivati sa vlastima i/ili dati zvaničnu izjavu;

- GRETA apeluje da Advokatska komora podstakne obuku i specijalizaciju advokata za pružanje pravne pomoći žrtvama trgovine ljudima i da se žrtvama trgovine ljudima sistematski dodjeljuje specijalizovani advokat sa iskustvom u krivičnim predmetima;

- Važne su i preporuke koje se tiču mjera za sprečavanje i borbu protiv trgovine ljudima u svrhu radne eksploatacije, kao i preporuke koje se tiču uspostavljanja instituta nezavisnog izvjestioca, saradnje privatnih preduzeća u sprečavanju trgovine ljudima sadržane su u samom Izvještaju koji je usvojila Vlada Crne Gore 24. juna 2021. godine kada je donijela i odgovarajuće Zaključke.

U uvodnom obrazloženju Akcionog plana za sprovođenje Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za 2021. godinu i Izvještaja o realizaciji Akcionog plana za 2020. godinu koje je Vlada donijela na sjednici 8. jula 2021. načelnica Odjeljenja za borbu protiv trgovine ljudima Tijana Šuković je saopštila:

- da je usvajanje ovih dokumenata uslovljeno dinamikom realizacije Strategije i svim važnim dokumentima uključujući i Program pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji, jer su pitanja koja se tiču borbe protiv trgovine ljudima visoko na listi prioriteta u sklopu Poglavlja 24- Pravda, sloboda i bezbjednost;

- da su privremena mjerila 25 i 28 usmjerena na aktivnosti čijom implementacijom će se stvoriti uslovi za kvalitetnije suzbijanje trgovine ljudima;

- da će se realizacijom ciljeva iz Akcionog plana za borbu protiv trgovine ljudima unaprijediti preventivne aktivnosti i učešće svih aktera na državnom nivou u njihovom sprovođenju, unaprijediće se identifikacija žrtava trgovine ljudima i kvalitet zaštite i pomoći prilikom njihove društvene reintegracije, osnažiće se kapaciteti organa za krivično gonjenje trgovine ljudima radi efikasnijeg vođenja krivičnih i finansijskih istraga i doći će do jačanja koordinacije i partnerstva između brojnih različitih aktera u oblasti borbe protiv trgovine ljudima na nacionalnom i međunarodnom nivou;

- da projektovana sredstva za realizaciju aktivnosti iznose 185.600 eura, od čega je iz Budžeta Crne Gore planirano izdvajanje od 79.100 eura, dok su sredstva u iznosu od 106.500 eura predviđena iz donacija;

- da se najveći dio aktivnosti tiče preventivnog djelovanja u dijelu jačanja stručnih kapaciteta predstavnika organa za sprovođenje zakona za bolje prepoznavanje trgovine ljudima, a s druge strane su predviđene i mjere za podizanje svijesti šire javnosti o ovom problemu;

- da je u prethodnoj godini zbog pandemije izostala sistemska edukacija, pa će ove godine fokus biti na tim aktivnostima;

- da je planirana saradnja sa predstavnicima medija radi prenošenja poruka o prepoznavanju trgovine ljudima i važnosti senzibilnog pristupa u izvještavanju o ovoj pojavi;

- da su planirane aktivnosti koje treba da doprinesu nastavku djelovanja na zbrinjavanju žrtava trgovine ljudima, kao i niz aktivnosti za koje je nadležan Vrhovni sud, a tiču se promovisanja prava žrtava i sprovođenja kampanje o Službama za podršku svjedocima/žrtvama u predmetima trgovine ljudima i nasilja u porodici i izrade flajera o pravu na naknadu štete;

- da u dijelu koji se tiče unapređenja identifikacije žrtava trgovine ljudima Akcioni plan sadrži aktivnosti koje se tiču daljeg proaktivnog rada Operativnog tima za borbu protiv trgovine ljudima i obuka koje će se sprovoditi od strane Centra za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu;

- da su predviđene mjere i aktivnosti u cilju jačanja koordinacije i partnerstva u borbi protiv trgovine ljudima gdje je planirano revidiranje Sporazuma o saradnji u borbi protiv trgovine ljudima potpisanog 2013. godine i potpisivanje bilateralnog sporazuma sa Republikom Srbijom, jer do sada Crna Gora ima sporazume sa Kosovom, Albanijom i Sjevernom Makedonijom;

- da je od 48 aktivnosti utvrđenih Akcionim planom za 2020. godinu realizovano 29 (62%), 11 aktivnosti je djelimično realizovano (21%), dok je nerealizovanih aktivnosti osam (17%) i iste su ostale nerealizovane uglavnom iz razloga nepredviđenih okolnosti koje su nastupile usled pandemije izazvane korona virusom;

- da su u prošloj godini pozivi prema SOS liniji za žrtve trgovine ljudima, koja je u velikoj mjeri promovisana putem društvenih mreža, uvećani preko 400%, a najveći broj njih bio je informativnog karaktera, dok je zabilježeno nekoliko poziva potencijalnih žrtava;

- da su nevladine organizacije kojima je Ministarstvo unutrašnjih poslova kroz sektorsku analizu dodijelilo sredstva u iznosu od 52.000 eura realizovale 12 projekata u 2020. godini, a u decembru 2020. Ministarstvo je potpisalo ugovore sa šest organizacija koje će u 2021. godini realizovati projekte u vrijednosti od 40.000 eura.

U raspravi su učestvovali: mr Mitar Radonjić, izvršni direktor Instituta za socijalnu i obrazovnu politiku- ISOP i rukovodilac Skloništa za žrtve trgovine ljudima, Svetlana Sovilj, načelnica Direkcije za zaštitu djece i mladih u Ministarstvu finansija i socijalnog staranja, Tijana Šuković, načelnica Odjeljenja za borbu protiv trgovine ljudima u Ministarstvu unutrašnjih poslova, Snežana Mijušković, zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore i Jovan Jole Vučurović, predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode.

Izvršni direktor Instituta za socijalnu i obrazovnu politiku-ISOP i rukovodilac Skloništa za žrtve trgovine ljudima mr Mitar Radonjić je saopštio da je GRETA u svom Izvještaju dosta korektno ocijenila rad Skloništa, ali je ukazala na potrebu uspostavljanja stabilnog finansiranja Skloništa navodeći da su operativni troškovi ovakvog skloništa blizu 70.000 eura. Stoga je upitao da li Ministarstvo finansija i socijalnog staranja planira nastavak finansiranja i da li će iznos i dalje biti manji od potrebnog.

Načelnica Direkcije za zaštitu djece i mladih u Ministarstvu finansija i socijalnog staranja Svetlana Sovilj saopštila je da će naknadno dostaviti informaciju/odgovor na postavljeno pitanje.

Načelnica Odjeljenja za borbu protiv trgovine ljudima u Ministarstvu unutrašnjih poslova Tijana Šuković je saopštila da je Akcionim planom predviđen iznos od 40.000 eura za finansiranje usluge smještaja u Skloništu. Ministarstvo finansija i socijalnog staranja je u decembru 2020. raspisalo javni poziv za finansiranje usluga smještaja u prihvatilištu i skloništu u tom iznosu, ali se nijedna nevladina organizacija nije prijavila na javni poziv, pa je država nastavila sa izdvajanjem od 250 eura po korisniku na mjesečnom nivou da bi zadovoljila osnovne potrebe žrtava trgovine ljudima. Naglasila je da na uspostavljanju održivog modela finansiranja treba raditi u narednom periodu.

Izvršni direktor Instituta za socijalnu inkluziju- ISOP i rukovodilac Skloništa za žrtve trgovine ljudima je naglasio da nadležni smatraju da je za sve troškove žrtve trgovine ljudima dovoljno 250 eura mjesečno, iako ne zna na osnovu kog proračuna se došlo do te cifre.

Zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore Snežana Mijušković je mišljenja da pod hitno treba da imamo jasan stav Ministarstva finansija i socijalnog staranja o utvrđivanju cijena usluga da bi oni koji pružaju usluge, za šta ulažu velike finansijske izdatke i napore u dobijanju licence, kasnije te usluge mogli realizovati, a da se ne suočavaju sa problemima jer dobijaju mnogo manja sredstva od potrebnih za normalno funkcionisanje.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode Jovan Jole Vučurović je izrazio očekivanje da će se pitanje oko adekvatnog finansiranja Skloništa za žrtve trgovine ljudima uskoro riješiti.

Povodom razmatranja III GRETA Izvještaja o implementaciji Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori i Akcionog plana za sprovođenje Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za period 2019-2024, za 2021. godinu i Izvještaja o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za period 2019-2024. za 2020. godinu, Odbor za ljudska prava i slobode je donio sledeći

ZAKLJUČAK

1. Odbor za ljudska prava i slobode konstatuje da je Crna Gora veoma rano identifikovala pojavu trgovine ljudima i u tu svrhu ratifikovala ključna međunarodna dokumenta, među kojima je Konvencija Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima, koju je naša država ratifikovala 2008. godine i za koju je ekspertsko tijelo Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) sprovelo treći krug evaluacije i sačinilo Izvještaj usvojen od strane Sekretarijata Konvencije 2. juna 2021. godine u kojem se na objektivan način prikazuju realizovane aktivnosti, prepoznaje ostvareni napredak, ali i ukazuje na oblasti u kojima je potrebno dodatno raditi u cilju realizacije 26 zaključaka i preporuka koje je GRETA uputila Crnoj Gori.
2. Odbor cijeni značajnim kontinuirane aktivnosti koje se preduzimaju na realizaciji Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za period 2019-2024, čiji akcenat je stavljen na preventivno djelovanje i sprovođenje radnji koje će doprinijeti senzibilizaciji i jačanju stručnih kapaciteta predstavnika institucija za bolje prepoznavanje žrtava i potencijalnih žrtava trgovine ljudima, kao i jačanju svijesti šire javnosti u odnosu na ovaj fenomen, što doprinosi uapređenju efikasnosti i funkcionalnosti sistema prevencije, identifikacije, zaštite, pomoći i praćenja žrtava trgovine ljudima sa posebnim fokusom na djecu, kao i efikasnosti istraga, krivičnog gonjenja i adekvatnog kažnjavanja u skladu sa krivičnim zakonodavstvom Crne Gore.
3. Odbor konstatuje da nadležni državni organi, prvenstveno Ministarstvo unutrašnjih poslova- Odjeljenje za borbu protiv trgovine ljudima prepoznaju važnost borbe protiv trgovine ljudima i u kontinuitetu preduzimaju značajne aktivnosti u ovoj oblasti, o čemu svjedoči podatak da je upkos nepredviđenim okolnostima i problemima prouzrokovanim pandemijom virusa COVID-19 iz Akcionog plana za sprovođenje Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za 2020. godinu realizovano 29 aktivnosti (62%), dok je 11 aktivnosti (21%) djelimično realizovano, a samo osam (17%) je nerealizovanih.
4. Za pohvalu su sprovedene aktivnosti u svim oblastima utvrđenim Strategijom za borbu protiv trgovine ljudima za period 2019-2024, među kojima se ističu:
 - formiranje Operativnog tima za borbu protiv trgovine ljudima krajem 2018. godine, kojim rukovodi državna tužiteljka iz Višeg državnog tužilaštva, a čiji članovi su predstavnici Ministarstva unutrašnjih poslova, Uprave policije i Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava, što je rezultiralo povećanjem broja krivičnih gonjenja i osuđujućih presuda;
 - donošenje Standardnih operativnih procedura za identifikaciju žrtava trgovine ljudima koje je Ministarstvo unutrašnjih poslova izradilo sa predstavnicima drugih državnih organa, uz podršku Međunarodne organizacije za migracije i koje su u formi

Nacionalnog plana za formalnu identifikaciju usvojene 2020. godine tako da predstavljaju osnov rada Tima za formalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima formiranog pri Ministarstvu unutrašnjih poslova;

- donošenje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći čime su žrtve trgovine ljudima prepoznate kao privilegovani korisnici besplatne pravne pomoći, bez procjene njihovog finansijskog stanja;

- usvajanje Smjernica o nekažnjavanju žrtava trgovine ljudima, s obzirom da u našem zakonodavstvu ne postoji eksplicitna odredba o nekažnjavanju žrtava i

- učesće crnogorskih vlasti u međunarodnoj saradnji uključujući i djelovanje u skladu sa sporazumima o saradnji sa EUROJUST-om i susjednim državama.

Ohrabruje informacija da je i GRETA u svom Izvještaju o implementaciji Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori takođe prepoznala napredak u ovim oblastima i pozdravila navedene aktivnosti preduzete od strane nadležnih organa u Crnoj Gori.

5. Odbor ocjenjuje značajnim podatak da je od prethodnog evaluacionog ciklusa GRETA-e u Crnoj Gori postignut bolji i senzibilisaniji pristup u razmatranju slučajeva trgovine ljudima, što je rezultiralo izrečenim presudama, među kojima se ističu dvije sa do sada najvišim izrečenim kaznama. Naime, u jednom slučaju trgovine ljudima koji se ticao seksualne eksploatacije i gdje je žrtva bilo maloljetno lice izrečena je kazna zatvora jednom licu od 17 godina zatvora, a drugom licu 15 godina, a u drugom slučaju jednom licu je za primoravanje na prosjačenje četvero maloljetne djece izrečena kazna zatvora u trajanju od osam godina, pa je, po ocjeni GRETA-e, visina izrečenih kazni srazmjerna težini krivičnog djela.
6. Odbor za ljudska prava i slobode pozdravlja aktivnosti Tima za formalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima i njegovo postupanje po Standardnim operativnim procedurama za identifikaciju žrtava trgovine ljudima, koje su u formi Nacionalnog plana za formalnu identifikaciju usvojene prošle godine, što je rezultiralo mjerljivim i značajnim rezultatima, jer je od 59 lica za koje je Tim prošle godine sproveo postupak za 52 lica (31 lice muškog pola i 21 ženskog pola) dodijeljen status žrtve trgovine ljudima.
7. Odbor za ljudska prava i slobode apeluje na nadležne organe da preduzmu aktivnosti na blagovremenoj realizaciji 26 zaključaka i preporuka koje je GRETA uputila Crnoj Gori u Izvještaju o implementaciji Konvencije Savjeta Evrope u Crnoj Gori, usvojenom 2. juna 2021. godine i poziva ih da posebnu pažnju posvete sledećim preporukama:
 - da se više promoviše pravo na naknadu štete u obliku u kojem je ono sada dostupno već u ranim fazama od momenta identifikacije i otpočinjanja krivičnog postupka;
 - da se obezbijedi pravna podrška i besplatna pravna pomoć u smislu da se žrtvama naročito obezbijedi i dodijeli advokat čim postoji opravdani osnov da je neko lice žrtva trgovine ljudima, prije nego što dotično lice odluči da li želi ili ne želi saradivati sa vlastima i/ili dati zvaničnu izjavu i
 - da Advokatska komora podstakne obuku i specijalizaciju advokata za pružanje pravne pomoći žrtvama trgovine ljudima i da se žrtvama trgovine ljudima sistematski dodjeljuje specijalizovani advokat sa iskustvom u krivičnim predmetima.

8. Odbor cijeni da sa posebnom pažnjom treba razmotriti preporuku GRETA-e koja se odnosi na uspostavljanje održivog finansiranja skloništa za žrtve trgovine ljudima kako bi se obezbijedio opseg i kvalitet pruženih usluga i dovoljan broj mjesta za sve žrtve kojima je potreban bezbjedan smještaj, jer bi se na taj način doprinijelo efikasnijem i trajnijem sistemu podrške žrtvama i potencijalnim žrtvama trgovine ljudima.
Odbor smatra da se pitanje adekvatnog finansiranja Skloništa za žrtve trgovine ljudima mora što prije riješiti i u vezi s tim obezbijediti jasan stav Ministarstva finansija i socijalnog staranja o utvrđivanju cijena usluga da bi oni koji pružaju usluge, za šta ulažu velike finansijske izdatke i napore u dobijanju licence, kasnije te usluge mogli realizovati, a da se ne suočavaju sa problemima jer dobijaju mnogo manja sredstva od potrebnih za normalno funkcionisanje.
9. Imajući u vidu da su projektovana sredstva za realizaciju aktivnosti utvrđenih Akcionim planom za sprovođenje Strategije za borbu protiv trgovine ljudima u iznosu od 185.600 eura, od čega je iz Budžeta Crne Gore 79.100 eura, dok je 106.500 eura predviđeno iz donacija, Odbor očekuje da će se realizacijom planiranih aktivnosti unaprijediti učešće svih aktera u preventivnim aktivnostima i identifikaciji žrtava trgovine ljudima, kao i kvalitet zaštite i pomoći žrtvama prilikom njihove društvene reintegracije.
Takođe, Odbor smatra da treba osnažiti kapacitete organa za krivično gonjenje trgovine ljudima radi efikasnijeg vođenja krivičnih i finansijskih istraga i nastaviti jačanje koordinacije i partnerstva između različitih aktera na nacionalnom i međunarodnom nivou, čemu treba da doprinese i planirana revizija Sporazuma o saradnji u borbi protiv trgovine ljudima potpisanog 2013. godine, što uključuje i potpisivanje bilateralnog sporazuma sa Republikom Srbijom.
10. Odbor podstiče nadležne organe da ulože dodatne napore na realizaciji aktivnosti utvrđenih Akcionim planom za sprovođenje Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za 2021. godinu, sa posebnim akcentom na saradnju sa medijima radi prenošenja poruka o prepoznavanju trgovine ljudima i važnosti senzibilnog pristupa u izvještavanju o ovoj pojavi, aktivnosti koje treba da doprinesu nastavku djelovanja na zbrinjavanju žrtava trgovine ljudima, kao i aktivnosti za koje je nadležan Vrhovni sud, a tiču se promovisanja prava žrtava i sprovođenja kampanje o Službama za podršku svjedocima/žrtvama u predmetima trgovine ljudima i nasilja u porodici i izrade flajera o pravu na naknadu štete.
11. Odbor pozdravlja aktivnosti koje se tiču unapređenja identifikacije žrtava trgovine ljudima i daljeg proaktivnog rada Operativnog tima za borbu protiv trgovine ljudima, kao i obuke koje će se sprovoditi od strane Centra za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu.
12. Ohrabruje informacija da je SOS linija za žrtve trgovine ljudima zaživjela i da je u velikoj mjeri promovisana putem društvenih mreža što je doprinijelo rastu njenog korišćenja o čemu svjedoči podatak da su u prošloj godini pozivi prema SOS liniji za žrtve trgovine ljudima uvećani preko 400%, od čega je najveći broj njih bio informativnog karaktera, dok je zabilježeno i nekoliko poziva potencijalnih žrtava.
13. Odbor ocjenjuje pozitivnim da je Ministarstvo unutrašnjih poslova prepoznalo važnu ulogu nevladinih organizacija u ovoj oblasti koje doživljava kao partnere, zbog čega im je kroz sektorsku analizu dodijelilo sredstva u iznosu od 52.000 eura za 12 projekata realizovanih

u 2020. godini, dok su u decembru 2020. potpisani ugovori sa šest nevladinih organizacija koje će u 2021. godini realizovati projekte u vrijednosti od 40.000 eura.

14. Odbor podsjeća povodom praćenja realizacije Zaključka Odbora za ljudska prava i slobode na 4. tačku Zaključka Odbora sa 46. sjednice Odbora od 3. decembra 2019. godine na realizaciju važnih aktivnosti u oblasti partnerstva, koordinacije i međunarodne saradnje kada su predstavnici MUP/Odjeljenja za borbu protiv trgovine ljudima uzeli učešće u radu sastanaka i konferencija koje su organizovane tokom 2020. godine: bilateralnog sastanka sa Nacionalnom koordinatorkom za borbu protiv trgovine ljudima Albanije i predstavnicima nadležnih institucija uključenih u suzbijanje trgovine ljudskim bićima, koji je održan u Tirani, 21. februara 2020. godine; IX neformalnog sastanka ministara unutrašnjih poslova u okviru Brdo procesa (3- 4. mart 2020. Ljubljana, Slovenija), koji je bio posvećen pitanjima regionalne saradnje u borbi protiv trgovine ljudima, kao i jačanju policijske saradnje u oblasti prevencije i istraživanju on line seksualnog zlostavljanja i iskorišćavanja djece; Konferencije Alijanse za borbu protiv trgovine ljudima OEBS-a koja je u onlajn formatu održana 20-22 jula 2020. godine; Desetog zasjedanja Konferencije država potpisnica UN Konvencije protiv transnacionalnog kriminala održanoj u onlajn formatu 12-16. oktobra 2020. godine; Konferencije Globalnog partnerstva u zaustavljanju nasilja nad djecom, koja je organizovana u onlajn formatu od strane UNICEF-a; onlajn sastanka koji je u okviru projekta Balkan Acts Now (BAN III) fokusiran na problem trgovine ljudima i praćenje sprovođenja politika, organizovan od strane NVO Astra, Centra za ženska prava i Holandskog helsinškog komiteta, sa Nacionalnim izvjestiocem za trgovinu ljudima Holandije i predstavnicima Nacionalnog antitrafiking koordinacionog centra 10. i 11. septembra 2020. godine. Takođe, MUP/Odjeljenje za borbu protiv trgovine ljudima učestvovalo je u realizaciji regionalnog projekta „Prevencija i sprečavanje trgovine ljudima i krijumčarenja migranata na prostoru Zapadnog Balkana“, koji se implementira od strane MARRI-ja i uz podršku njemačke organizacije GIZ, kroz učešće u radu upravljačke grupe Projekta (11. juna 2020), kao i brojnih radionica koje su u okviru projekta održane onlajn putem.

Ovo iz razloga što je oblast trgovine ljudima izazov za sve države u regionu i jedino se može uspješno rešavati kroz intezivnu regionalnu saradnju.

15. Polazeći od brojnih prethodnih višegodišnjih kontinuiranih aktivnosti pobrojanih u uvodu Izvještaja, Odbor za ljudska prava i slobode je povodom obilježavanja Međunarodnog dana Roma i održavanja Javne tribine 8. aprila 2019. i Tematske sjednice Odbora 7. aprila 2021. godine, sa koje je Kolegijumu Predsjednika Skupštine, resornim ministarstvima, međunarodnim organizacijama sa sjedištem u Crnoj Gori i nevladinim organizacijama poslat Izvještaj sa Zaključkom (u 14 tačaka), tačkom 13 Zaključka odlučio u dogovoru sa Vestminsterskom fondacijom za demokratiju da u drugoj polovini septembra 2021. godine održi Regionalnu konferenciju zemalja Zapadnog Balkana po pitanju prevencije i sprečavanja dječjih ugovorenih brakova.

Ovo polazeći od činjenice da je Tim za formalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima u 2020. godini za pet osoba odredio status žrtve trgovine ljudima u oblasti dječjeg i ugovorenog braka, kao oblika trgovine ljudima.

Takođe, Operativni tim za borbu protiv porodičnog nasilja i nasilja nad ženama u prethodne dvije godine radio je na dva slučaja dječjih ugovorenih brakova koje je riješio u saradnji sa institucijama u Crnoj Gori i Interpolom u jednoj od susjednih zemalja.

16. Namjera Odbora je da planiranom Konferencijom doprinese tako poželjnoj regionalnoj saradnji i u okviru Deklaracije partnera Zapadnog Balkana o integraciji Roma u sklopu proširenja Evropske unije- Poznanjske deklaracije koju su 5. jula 2019. godine potpisali premijeri država Zapadnog Balkana.
Prevashodni cilj Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore je da ovakvom aktivnošću doprinese rešavanju zajedničkog problema zemalja Zapadnog Balkana. Inicijativa Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, prihvaćena od Vestminsterske fondacije za demokratiju zaista bi mogla pokrenuti neophodne promjene u regionu.
17. Odbor za ljudska prava i slobode će, u okviru kontrolne i nadzorne uloge, pratiti realizaciju Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za period 2019-2024, kao i realizaciju ovog Zaključka.
18. Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore će dostaviti Zaključak Kolegijumu predsjednika Skupštine Crne Gore, Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Ministarstvu zdravlja, Upravi policije, Kancelariji za evropske integracije, Vrhovnom sudu Crne Gore, Vrhovnom državnom tužilaštvu, Operativnom timu za borbu protiv trgovine ljudima, Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori, Sistemu Ujedinjenih nacija u Crnoj Gori, Programskoj kancelariji Savjeta Evrope u Crnoj Gori, Misiji OEBS-a u Crnoj Gori, Predstavništvu UNICEF- u Crnoj Gori, Kancelariji Međunarodne organizacije za migracije u Crnoj Gori, NVO “Građanska alijansa” i “Institut za socijalnu i obrazovnu politiku-ISOP”, na upoznavanje i Ministarstvu unutrašnjih poslova i Ministarstvu finansija i socijalnog staranja, na dalji postupak.

PREDSJEDNIK ODBORA

Jovan Jole Vučurović